

Een veilige school start met duidelijke grenzen

Werken in een veilige omgeving, je hebt er recht op. We horen helaas steeds meer over agressie op school, tegen leraren, tussen leerlingen, ...¹. Ook in het basisonderwijs. Het COV polste bij haar leden of en in welke mate agressie een invloed heeft op werken in een basisschool. Ja, er is impact, zo klinkt het.

Verbale agressie omvat gedragingen zoals schreeuwen, schelden, oplopende discussies, discriminerende opmerkingen en beledigingen. Fysieke agressie houdt fysiek contact of de dreiging daarmee in, zoals duwen, trekken, slaan, schoppen of het vernielen van voorwerpen. Psychologische agressie uit zich in vormen zoals pesten, verbale of schriftelijke bedreigingen, chantage en vernedering.

Agressie is verbaal of lichamelijk gedrag waarbij iemand de grens overschrijdt van wat voor jou aanvaard-

baar is. Het geeft je een gevoel van intimidatie of bedreiging. De grens van wat aanvaardbaar gedrag is, kan verschillen van persoon tot persoon. Niet elke agressor is zich bewust van het eigen grensoverschrijdend gedrag. Niet elk slachtoffer ervaart het gedrag als grensoverschrijdend. Dat maakt het moeilijk voor een groep mensen om de grens te bepalen. Maar minimaliseer de gebeurtenis niet! Weet dat agressie psychische of lichamelijke schade kan toebrengen. >>

Agressie doorbreekt het vertrouwen en roept gevoelens op als angst, woede, onmacht, teleurstelling en schaamte

TEKST
Ann Huybrechts

FOTO'S
Joost Gevaert

>> Agressie doorbreekt het vertrouwen

Agressie op school kan je overkomen door collega's, de leidinggevende, leerlingen, hun ouders of externen. In onze enquête van begin dit jaar vroegen we onze leden of zij, in de laatste vijf jaar, al eens te maken kregen met een vorm van agressie. 215 collega's wilden hierover vertellen. 91% van hen kreeg al eens te maken met een vorm van agressie op school. Schreeuwen, schelden, oplopende discussies, discriminerende opmerkingen en beledigingen komen het meest voor. Verbale agressie dus. 42% van de respondenten ervaart wekelijks verbaal geweld van leerlingen.

De grens werd bij 70% van de collega's enkele keren overschreden door ouders, bij 40% door collega's en bij 36% door de leidinggevende. Anderzijds maakt 60% nooit verbaal geweld mee van de leidinggevende en 55% nooit van zijn collega's. Fysiek geweld zoals duwen, trekken, slaan, schoppen en dingen vernielen is de meest zichtbare vorm van agressie. Hoewel dat vaak gepaard gaat met verbaal geweld, wordt fysiek geweld vooral gebruikt door

zij die zich verbaal niet zo goed kunnen uitdrukken. Fysiek geweld met leerlingen komt vaker voor dan met volwassenen. De meer subtiele versie van agressie, de psychologische agressie, pesten, chantage of vernedering ervaart 54% van de respondenten door ouders, 46% door leerlingen, 41% door collega's en 37% door de leidinggevende.

De school moet een veilige plek zijn voor jou, waar je je gerespecteerd voelt door leerlingen, ouders, collega's en bezoekers. Een omgeving gebaseerd op vertrouwen. Agressie doorbreekt dat vertrouwen en roept gevoelens op als angst, woede, onmacht, teleurstelling en schaamte. Je kan het gevoel krijgen te falen, wat het plezier in lesgeven aantast en leidt tot twijfel, verminderde betrokkenheid en concentratieproblemen. Op termijn kan dit zelfs tot gezondheidsklachten en langdurige uitval leiden.

Een voorbeeld uit de praktijk

Een leraar in een school voor buitengewoon onderwijs getuigt: "Een nieuwe creatieve schrijfp opdracht. Dit wordt een uitdaging voor X dus vereenvoudig ik, de leraar, de opdracht en legt uit wat verwacht wordt. Alles duidelijk? Ja. Na enkele minuten is X klaar. Ik ga tot bij zijn bank, overloop de opdracht en benoem wat er ontbreekt. X reageert door te zeggen: "Ik heb al gewerkt aan die opdracht, ik ga die niet opnieuw maken." Ik ga hier niet over in discussie en verwacht dat X de verbe-

teringen aanvult. "Ik doe dat niet." Ostentatief leunt X achterover in zijn stoel en slaat zijn armen over elkaar. Ik stel X voor de keuze: ofwel de opdracht rustig afwerken tijdens de les, ofwel mee als huiswerk. Daarop barst X verbaal uit: "Ik ga dat niet nog eens doen!", roept X en gooit zijn potlood en gom weg. Ik herhaal de eerder geformuleerde keuze en vul aan met te zeggen dat zo'n gedrag onaanvaardbaar is. Ik vraag X zich te herpakken anders volgt er een sanctie. Dit is op school zo afgesproken. X gooit opnieuw spullen weg en verfrommelt het blad. Ondertussen krijg ik een heleboel scheldwoorden naar mijn hoofd geslingerd. Daarna stormt X de klas uit. Collega's uit de aanpalende lokalen komen kijken wat er aan de hand is. Eén collega volgt X. X weet dat je in zo'n situatie naar de speelplaats kan of naar de time-out klas. De andere collega vraagt of het met me gaat, of ik een minuutje nodig heb. Ik adem even diep in en uit en keer terug naar mijn klasgroep om daar de les te hervatten."

Agressie vanuit de leerlingen neemt toe. Hoe komt dit? Het lijkt wel of leerlingen een korter lontje hebben, agressief taalgebruik gewoon vinden. Dit soort gedrag komt ergens van. Wat ligt hier aan de basis? Agressie in de maatschappij neemt toe. Taalgebruik op tv, sociale media is veranderd. Dat betekent niet dat wij dit moeten tolereren. Stel structureel duidelijke grenzen. Dit geeft duidelijkheid aan leerlingen, daar houden ze van.

Een verplicht register als preventiedocument

De wet welzijn verplicht elke werkgever een 'register van feiten van derden' bij te houden. Door elke gebeurtenis, klein of groot, waarbij de grens van een collega, door wie dan ook, wordt overschreden te registreren, kan je veel leren. Je krijgt een duidelijker beeld van de voorvallen bij jou op school en wat je kan doen om dit te voorkomen. Dit register is een preventiedocument om de risico's op geweld te identificeren en te voorkomen. Uit onze enquête blijkt dat slechts 26% van de respondenten een geval van agressie registreert in het register van feiten. 15% doet helemaal geen aangifte. Waarom? Uit schaamte? Of uit onwetendheid ... Want 45% van hen geeft aan

niet te weten wat dit register is. En 14% vertelt dat er geen register is. Dit register is nochtans een vertrouwelijk preventiedocument waarin feiten worden vastgelegd, zonder dat de identiteit van de melder verplicht wordt vermeld. De registratie gebeurt bij de vertrouwenspersoon of preventieadviseur en helpt om risico's in kaart te brengen en gepaste maatregelen te nemen. Zo draagt het register bij aan een veiligere schoolomgeving. Het is belangrijk dat alle personeelsleden weten dat dit register bestaat, hoe ze er gebruik van kunnen maken en dat ze recht hebben op ondersteuning.

Stap een: samen op zoek naar een plan van aanpak

In een ideale wereld is er bij jou op school op voorhand al nagedacht over mogelijke reacties op agressie. Is dat niet het geval dan wordt dit de eerste stap. Als vakbondsafgevaardigde, als leidinggevende of als personeelslid agendeer je 'hoe omgaan met agressie op school' op de personeelsvergadering. Samen ga je op zoek naar een plan van aanpak. Definieer in team wat jullie verstaan onder agressie. Wanneer wordt de grens overschreden? Licht die grens voor iedereen gelijk? Eens je dat bepaald hebt, wordt het eenvoudiger om incidenten correct te registreren. Die registratie is belangrijk om patronen te herkennen. Zo kan je preventief optreden en triggers proberen te vermijden. Maak heldere en duidelijke afspraken voor wanneer het toch escaleert. Veranker gemaakte afspraken helder en duidelijk in een algemene visie en agressiebeleid. Pak het aan op verschillende niveaus. Zowel het schoolteam als de leerlingen als hun ouders, of die nu slachtoffer, dader of getuigen zijn, moeten de gemaakte afspraken kennen. De rol van de leidinggevende is hierin altijd cruciaal. De manier waarop die reageert op bepaald gedrag, kan het verschil maken.

1. Minister Demir installeerde een meldpunt 'agressie op school': <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document/16145>.

Werken in een veilige omgeving is een basisrecht

Het COV wil dat elk personeelslid kan werken in een veilige omgeving. Dat is een basisrecht voor elke werknemer. Het 'register van feiten van derden' gebruiken en analyseren is hiervoor een hulpmiddel maar is niet genoeg. Het moet ook regelmatig op de personeelsvergadering besproken worden.

Gepast reageren volgens de collectief gemaakte afspraken is een absolute noodzaak. Door feiten te delen en op basis daarvan een aanpak uit te stippen maken we samen van de school een veilige plek om te werken en te leren.

Deze tool (www.grenswijs.be) helpt je bij het opstellen van een beleid rond psychische, emotionele en lichamelijke integriteit.

Veranker gemaakte afspraken helder en duidelijk in een algemene visie en agressiebeleid.